

Kurmayı'nın saygınlığı zedelenek" (Baysan 2002: 183) ve halkın hükümete duyduğu güven sarsılacaktır.

Bunun yanı sıra devletin yaptığı propagandalar, körüklediği Yahudi düşmanlığı (Dreyfus Davası'nda görüldüğü üzere) bizlere devletin kötü fakat güçlü bir yanını göstermektedir. "Propaganda, kamuoyunu belirli bir ideoloji veya fikir yönünde etkilemeyi ve bu fikirler doğrultusunda kitlelerin hareket etmesini amaçlayan ikna odaklı bir iletişim yöntemidir." (Çankaya 2008: 38) Arendt'e göre, "tarihçinin asıl görevi, bu propagandanın bir yanıltmaca olduğunu yüzüncü kez kanıtlamak değildir." (Arendt 1996: 26) Burada asıl önemli olan insanların buna nasıl inandırılmasıdır.

2. "İdeali Yaşamın ve Etkin Seyircinin" Dreyfus Davasındaki Yeri

İnsanları sağırlaştırma-körleştirme-hissizleştirme politikası ile halkın büyük çoğunluğu hükümetin yanında yer almış ve yöneticiler büyük ölçüde başarıya ulaşmıştır. İnsanlar neye alkış tuttıklarını bilmeden, Dreyfus'un suçlu olduğuna inanmış ve Yahudilere düşman kesilmişlerdi. Yahudilere ölüm! gibi sloganlar o sağırlığın içinde bir haykırıyla atılıyordu.

Dreyfus'un ailesi ve Yahudiler ise bu olaya şaşkırtıcı bir biçimde sessiz kalmaktadır. Arendt'in sözlerine kulak verecek olursak, "Dreyfus Davası, Dreyfus'un ailesinin mahkemenin yeniden açılması için izledikleri garip taktikler yüzünden de güçlenmekteydi. Masum bir insanı kurtaralım derken, ancak suçluluk halinde kullanılması normal karşılanabilecek yöntemlere başvurdular. Alenilikten onlar da korkuya kapılarak sadece kapalı kapılar ardındaki manevralara bel bağladılar." (Arendt 1996: 194) Yahudiler, yahudi düşmanlığının elbet farkındaydılar ve her olayda ırkları yüzünden "günah keçisi" olarak gösterildiğinden bu mücadelede sessiz kalmayı tercih etmişlerdir.

Toplumda Dreyfus karşıtları büyük çoğunluktaiken, Yahudi halkının çoğu ve ailesinin bu duruma sessiz kalması ve yöneticilerin uyguladıkları politikalarla kendi açıklarını kapatmak için birçok sindirme politikaları karşısında, etkin Dreyfusçular da bulunmaktaydı. Bunlar arasında Picguard, Emile Zola, Anatole France, E. Duclaux, tarihçi Gabriel Monod ve Ecole Normale'in kütüphane müdürü Lucien Herr gibi bir avuç tanınmış yazar ve bilim adamı vardı.

Bu küçük ama aslında büyük çoğunluk adaletin sesiydi. Hükümetin, ordunun, halkın büyük çoğunluğunun hissizleşen duygularının ve ırk nefreti yüzünden insanlık onurunun çığnemesinin karşısında duruyorlardı. Pasif bir seyirci olmak yerine, izledikleri bizzat tanık oldukları olaylara sessiz kalamıyorlardı. Davaya sessiz kalanlar ve yöneticilerin politikalarına bakar kör kalan kısım, pasif bir seyirci olarak yöneticilerin politikalarını destekliyordu.

Bu pasif kalmış ve olup biten her şeye yabancı kalan seyirciyi etkin bir şekilde ayağa kaldırmak için Ranciere'e kulak verelim, "(...)seyirciyi, görünüşle büyülenmiş ve sahnedeki karakterle kendisini özdeşleştirmesini sağlayan empatinin esiri olmuş ağzı açık ayran budalasının

sersemleşmesinden koparmak, çekip almak gerekir. Bu yüzden garip, alışılmadık bir gösteri, anlamını aramak zorunda kalacağı bir bilmece gösterilecektir ona. Böylece seyirci, edilgen seyirci konumunu bırakıp sorgulayan, fenomenleri inceleyip nedenlerini araştıran bilimsel bir deneyci veya araştırmacı konumuna gelmeye zorlanacaktır.” (Ranciere 2009: 11)

Ranciere'in bahsetmek istediği kilit nokta seyircilik bilincidir. Aksi takdirde bu bilinçli düşünme eylemi gerçekleşmedikçe pasif halde yaşayanların durumu o halde, “Platon'un mağarasında zincirlenmiş tutsakların durumuyla aynıdır. Mağara görüntülerin gerçeklik, cehaletin bilgi ve yoksulluğun zenginlik olarak kabul edildiği yerdir.” (Ranciere 2009: 43) Bu olaya sessiz kalanlar tutsaktırlar ve bu tutsaklığın sürmesi için yöneticiler birçok uyarıcıyla insanları esir almaktadır.

Dreyfus olayında yöneticiler, kendi suçlarını örtmek için birçok uyarıcı sunmuş ve insanları hapsedmişlerdi. Bir fikre sahip olmayan ve düşünmesini erteleyen insanlar için sunulan fikir sorgulanmadan kabul edilir. Etkin bir seyirci olabilmek için, bir fikre sahip olabilmek ve bütün uyarıcılara rağmen sorgulamamız gerekmektedir.

Dreyfusçular yola çıktıklarında çok az kişiydiler, davalarından dönmeyerek kararlı bir şekilde arkasında durarak kalabalık bir kısmı arkalarına çekmeyi başarabildiler. Onlar savaşmaktan, başarısızlığa uğramaktan korkmadılar. Badiou'ya göre, “dünyanın düzeninin bu olduğu ve bunu değiştiremeyeceğimiz kanısına boyun eğen zihinsel tasavvurlar içinde kaldığımız sürece, hiçbir özgürleşme siyaseti mümkün değildir.” (Alain 2011: 56)

Dreyfusçular, hiçbir şekilde boyun eğmemişler ve bu düzene hayır diyebilmişlerdir. Badiou'ya kulak verecek olursak “cesaret günümüzün politik erdemidir. Sadece polis önünde gösterilen cesaret değil, şüphesiz oda önemlidir ama düşüncelerimizi, ilkelerimizi ve sözlerimizi savunma, ne düşündüğümüzü, ne istediğimizi, ne yaptığımızı kesin olarak yüksek sesle söyleme cesaretidir.” (Alain 2011: 58) Dreyfusçu olan Emile Zola'nın önemi, yazarlığının yanı sıra bu cesareten de gelmektedir. Kitlelere meydan okurken, savaşırken sergilediği kararlılık ve gözü peklik etkin seyircinin adeta bir tanımıydı.

Çoğunlukta olan Dreyfus karşıtlarına rağmen, Dreyfusçular, kendilerini o insanlardan ayırma cesaretini gösterebildiler. Sorgulayarak ve bilinçli bir düşünmenin ışığında kendi fikirlerini ısrarla sürdürdüler. Badiou'ya göre, “içimdeki filozof sizlere Platon'dan beri sürekli yinelenmekte olan son derece basit bir şeyi söylüyor. Sizlere bir *idea* ile yaşamamız gerektiğini ve asıl politikaların buna inanmakla başlayacağını söylüyor.” (Alain 2009: 59).

Bütün bunların ışığında insan, bir fikir sahibi olmalıdır. Arendt'e göre, “yaşamın nefesi olmaksızın, insan bedeni bir cesetten ibarettir; düşünme olmaksızın da insan zihni ölüdür.”(Arendt 2018b: 149) Bunun için insan bilinçli bir şekilde düşünme eylemini gerçekleştirebilmelidir. Dreyfus Davası'nda halkı bu kadar kolay bir şekilde galeyana getiren şey, insanların bir düşüncelerinin olmayışdır. Arendt bu davada “davanın kendisinin hukuki görünümüne değil, olayın siyasetal

arkaplanını oluşturan kamu desteğinin, Yahudilere ölüm sloganını bayraklaştırdığı bir yirminci yüzyıl gerçeğine dikkatimizi çeker.” (Gülen vd. 2017: 223)

Bunun için son alt başlığımızda Hannah Arendt’in *Totalitarizmin Kaynakları 1 / Antisemitizm* adlı eserinden yola çıkılarak Yahudi düşmanlığı için ileri sürülen sebepleri kısaca göstermeye çalışacağız.

3. Yahudi Düşmanlığı (Antisemitizm)

Çakı’ya göre antisemitizm, “Roma İmparatorluğu Dönemi’ne kadar uzanmaktadır. 11. yüzyılda 1. Haçlı Seferi’nde, 13. yüzyılda İngiltere’de ve 15. yüzyılda İspanya’da da antisemitist hareketlerin yaşandığı görülmüştür. Buna karşın yakın tarihte Antisemitizm’in en fazla yaşandığı ülke Nazi Almanyası olmuştur. 20. yüzyılda, Nazizm ideolojisinin temelinde yer alan Antisemitizm, Nazilerin 1933’de Almanya’da iktidara gelmesinden sonra etkili bir şekilde yaşanmıştır.” (Çakı 2019: 204)

Arendt’e göre, “pek çok insan, Nazi ideolojisinin antisemitizm etrafında odaklanmasını ve Nazi politikasının Yahudilere zulmetmesini nihai olarak onları yok etmeyi amaçlamış olmasını hala bir rastlantı olarak görmektedir.” (Arendt 1996: 19) Arendt ise *Totalitarizmin Kaynakları 1 / Antisemitizm* adlı eserinde, bu davanın Dreyfus’a yıkılmasını ve her defasında Yahudilerin suçlu olarak ilan edilmesini bir tesadüf olarak görmemektedir.

Arendt bu konuda yapılan alelacele açıklamalara dikkat çeker. İlk olarak, ona göre, antisemitizmi “taşkın bir milliyetçilikle ve buna bağlı olarak patlak veren yabancı korkusundan doğan galeyanlarla” (Arendt 1996: 20) özdeş kılmak istemişlerdir. Arendt’e göre, antisemitizm sorununa doğru olmayan ikinci bir yaygın yaklaşım da “ebedi antisemitizm” (Arendt 1996: 27) düşüncesidir. Bu düşünceye göre, “Yahudilere duyulan nefret, tarihin olsa olsa vesilesini oluşturduğu olağan ve doğal bir tepkidir (...) Eğer insanlığın aşağı yukarı iki bin yıldır Yahudileri katlettikleri doğrusa, bu durumda Yahudi öldürmek olağan hatta insanca bir meşguliyettir ve Yahudilere duyulan nefret temellendirmeye ihtiyaç göstermeyen, kendi başına meşru bir şeydir. Bu açıklamayı, ebedi antisemitizm varsayımını daha da şaşırtıcı kılan özellik, çok büyük sayıda yansız tarihçi ve Yahudi tarihçilerin neredeyse hepsi tarafından benimsenmiş olmasıdır. Böyle bir yaklaşım iki farklı durumu sanki anlaşılır bir durummuş gibi göstermektedir.” (Arendt: 1996: 27) Nasıl ki antisemitikler işledikleri cinayetlere mazeretler bularak sorumluluklarından kaçıyorlarsa, Yahudiler de kendi sorumluluklarına düşen payı tartışmak istememektedirler.

Bu iki yaklaşım da Arendt’e göre gerçek değildir. Arendt Yahudi düşmanlığını, “modern antisemitizmi geleneksel milliyetçiliğin gerilemesine koşut olarak yükselmiş ve tam olarak Avrupa ulus - devletler sistemi ile onun kararsız güçler dengesinin çatırdadığı bir dönemde doruk noktasına” (Arendt 1996: 21) ulaştığını iddia eder.

Sonuç

Dreyfus olayının günümüzde altı çizilerek tekrar tekrar bilinçli bir şekilde okunması ve üzerinde durulması gereken bir dava olduğunu düşünmekteyim. Dreyfus olayı, bir askeri görevlinin haksız yere suçlanması ve ordudan atılmasından ibaret değildir. Dreyfus Davası, ülkedeki iktidar ilişkilerinin ortaya konulduğu, insanlık onurunun hiçe sayıldığı bir olaydır. Halkın bu olayı sorgulamadan, destek vermesi fikirsizliğin zararlı sonuçlarını bize göstermiştir.

Körü körüne herhangi bir görüşe, bir fikre, bir inanca bağlılığın getirdiği sonuçlar insanoğlu için bir yıkımdır. Suç bir gün bir ırka, bir gün ideolojilerin üzerine atılır. Bu yüzden körü körüne bağlılık insanı, insan olmaktan çıkarır. Diğer önemli bir nokta ise körü körüne bağlılıkta insan artık kendi aklını kullanmıyordur. İnsan kendi aklını kullanmalıdır. Çünkü kendi aklını kullanan insan özgürdür, aklını kendi kullanan insan olup bitenin farkındadır ve düşünmesiyle farkındalık yaratabilir. Arendt'in de dediği gibi, "hiçbir şey yaptıklarımızı düşünmekten daha önemli değildir." (Arendt 2003: 33)

Dreyfus Davası'nda göze çarpan noktalardan ilki, Dreyfus'un ailesinin ve Yahudilerin bu olaya sessiz kalmalarıydı. Bu sessiz kalınışın altında yatan sebep korkudur. Yahudiler toplumda bir yer edinmek için çırpınıp durmuşlar ve bir hak talebinde bulunmayı herkesten öte kendilerinde bulamamışlardır. Hem mağdur hem sessiz hem de ne yapacaklarını bilmeden kendi davalarına sessiz kalmışlardır.

Günümüze bakıldığında ise kadın cinayetlerinde, istismar olaylarında ve iş kazalarında mağdur olan taraf susmakta, susturulmaktadır. Toplum tarafından biçilen değerler, genelde mağdur olanın haksız gösterilmesi gibi unsurlar, mağduriyeti yaşayan kişiyi birde suçlu potansiyeline düşürmektedir. Kadınların toplumdaki yeri, kadına biçilen değer ve iş kazalarında mağdur olanın "ekmek yediği yere ihanet olmaz" mantığı altında belli bir ücret karşılığında susturulması acıklı bir olaydır. Her ne olursa olsun mağdurun sesi çıkmalıdır. Çünkü toplum tarafından biçilen değerler insan ürünüdür ve zor olsada değişime açıktır. Aksi takdirde yaşanan bu olayların mağduru kim suçlusu kim belirsiz kalacaktır.

İkinci göze çarpan nokta ise, Dreyfus olayında yöneticiler halkı galeyana getirmek için yurt sevgisini, insanların vatana bağlılıklarını sömürerek, o halkın içinde yaşayan farklı bir kesime suç atıp halkı ayaklandırmaktadır. Gerçekten de en kolay ve en çabuk ayaklandırma biçimidir. Çünkü insan bir yere aittir, ait olmak ister. Hayatın belirsizliklerine karşı toplumuna, kültürüne, toprağına bağlıdır. Orada kendini güvende hisseder. Fakat unutulmaması gereken bir nokta vardır. Yurt sevgisi, insan sevgisi ile çelişmemelidir. Bu çelişirse vatana bağlılık, bağımlılığa yani bir hastalığa dönüşür ve bu bağımlılıkta gerçeğin üstü çok kolay bir şekilde örtülür.

İnsan belli bir toplumda dünyaya gelir. Kültürüyle yoğrulur, çevresiyle harmanlanır. Fakat insan düşünmesiyle toplumu aşmalıdır. İnsan sınır tanımayan bir varlık olarak, sadece toplumun biçtiği değerlere yahut dayatılan kurallarla sınırlanamaz. Sınır çizmek, belli bir çerçevede düşünmektir. Bu da insan için paradokstur. Çünkü düşünceler sınırlanamaz, düşünceler çağları aşmaktadır tıpkı yıllar önce Sokrates'in "sorgulanmamış hayat yaşanmaya değmez" sözünün çağları aştığı gibi. Dreyfus'un araştırılmadan, sorgulanmadan, düşünülmeden yargılanması ve bunun bu şekilde yapılmasına göz yumulması, görmezden gelinmesi de bir insanlık suçudur. Unutmamak gerekir ki *"hiçbir ırk, hiçbir mezhep, hiçbir din, hiçbir siyasi ideoloji suç işlemez. Suçu işleyen insandır"*.

Kaynakça

- Agamben, Giorgio (2012), *Dispozitif Nedir? / Dost*, (Çev. Ekin Dedeoğlu) Monokl Yayınları, İstanbul.
- Arendt, Hannah (1996), *Totalitarizmin Kaynakları / 1 Antisemitizm*, (Çev. Bahadır Sina Şener) İletişim Yayıncılık, İstanbul.
- Arendt, Hannah (2018b), *Zihnin Yaşamı*, (Çev. İsmail Ilgar), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Arendt, Hannah (2003), *İnsanlık Durumu*, (Çev. Bahadır Sina Şener), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Badiou, Alain (2011), *Komünist Hipotez*, (Çev. Oylum Bülbül) Encore Yayınları, İstanbul.
- Baysan Tekay, Gül (2002), Dreyfus Davası: Gerçek ve Adalet Savaşçısı Zola, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C:19, ss.181-195.
- Çakı, Caner (2019), “Antisemitist Mitlerin İnşasında Nazi Propagandasının Rolü”, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, S:17, ss.203-119.
- Çankaya, Erol (2008), *İktidar Bu Kapağın Altındadır: Gösteri Demokrasisinde Siyasal Reklamcılık*, Boyut Yayın Grubu, İstanbul.
- Demirtaş, Mustafa (2013), “Badiou ve Özgürleşme Siyaseti”, *Düşünme Dergisi*, S:5, ss.70-78.
- Gülen, Ömer, Ömer Faruk Pazarlıklı (2017), “Hannah Arendt’in Totalitarizmin Kaynakları/1 Antisemitizm Kitabı Ekseninde Bir Değerlendirme”, *Eskiye Sosyal Bilimler Dergisi*, 34/bahar, ss. 217-228.
- Ranciere, Jacques (2009), *Özgürleşen Seyirci*, (Çev. E. Burak Şaman) Metis Yayınları, İstanbul.